משנה

פתח ואמר **בְּנִדְרֵי רְשָׁעִים**, כלומר רצוני לנדור כפי שעושים הרשעים, שרגילים בנדרים. **נָדַר בְּנָזִיר** – אם סיים בלשון 'הריני', כדרך שנודרי נזירות אומרים 'הריני נזיר', והיינו שהיה נזיר לפניו, ואמר 'כנדרי רשעים הריני', נעשה בכך נזיר, שלשון זה הוא יד לנזירות. **וּבְקָרְבָּן** – אם סיים בלשון 'עלי', כדרך נודרי הקרבנות שאומרים 'הרי עלי', והיינו שהיתה בהמה עומדת לפניו, ואמר 'כנדרי רשעים עלי', נתחייב בהקרבתה. שלשון זה הוא יד לנודר קרבן. **וּבִשְׁבוּעָה** – אם סיים בלשון המורה על רצונו להשבע, שהיה כבר מונח לפניו, ואמר כנדרי רשעים 'הימנו' שלא אוכל, חלה השבועה ואסור באכילת הכבר. שכן דרך הנשבעים לומר שבועה שלא אוכל 'הימנו'.

אבל אמר **בְּנִדְרֵי בְּשֵׁרִים** – רצוני לנדור כפי שעושים הכשרים, וסיים בלשון המורה על רצונו להיות נזיר, או להתחייב קרבן, או שבועה. שאמר 'כנדרי כשרים הריני', או 'עלי' או 'הימנו שלא אוכל', והיה לפניו נזיר או בהמה או כבר, **לֹא אָמַר כְּלוּם** – לא חלה הנזירות או הנדר או השבועה, לפי שאין דרכם של כשרים לידור נזירות, קרבן, ולהשבע.

אבל פתח ואמר **בְּנִדְבוֹתָם**, כלומר רצוני להתנדב כפי שעושים הכשרים. **נָדַר בְּנָזִיר** – אם היה נזיר עובר לפניו ואמר 'כנדבת כשרים הריני', נעשה בכך נזיר. **וּבְקָרְבָּן** ואם אמר 'כנדבת כשרים עלי' והבהמה שם לפניו, נתחייב בהקרבתה. ובגמרא מבואר החילוק שבין נדר לנדבת הכשרים.

גמרא

מסתימת לשון המשנה, כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה, סברה הגמרא שמדובר שלא פירש הנודר את דבריו, אלא שאמר בסתם כנדרי רשעים, וכל האומר כך כולל בזה את כל השלשה דברים, הן להיות נזיר, והן להביא קרבן, והן שבועה. ועל כן שואלת הגמרא, **וְדִלְמָא** – אולי באומרו כנדרי רשעים **הָכִי קָאָמַר** – כוונתו בכך לומר, **בְּנִדְרֵי רְשָׁעִים לֹא נָדְרָא** – איני נודר, משום שזהו דרכם של רשעים ואיני רוצה להיות כמותם, ונמצא שלא נדר כלל.

מתרצת הגמרא, **אָמַר שְׁמוּאֵל**, המשנה מדברת **בְּאוֹמֵר בְּנִדְרֵי רְשָׁעִים** והוסיף **הֲרֵינִי**, או שהוסיף **עָלַי**, או שהוסיף **וְהֵימְנוּ**. שבהוסיפו **הֲרֵינִי** מראה שרצונו להיות **בְּנָזִירוּת**, שמקבלי נזירות אומרים הריני נזיר. ובהוסיפו **עָלַי** נדר **בְּקָרְבָּן**, שהנודר קרבן אומר הרי עלי קרבן. וכשהוסיף **הֵימְנוּ** נדר **בִּשְׁבוּעָה** שאסר עליו בשבועה.

ממשיכה הגמרא להקשות, מדוע **הֲרֵינִי** נדר **בִּנְזִירוּת**, **דִּלְמָא הֲרֵינִי בְּתַעֲנִית קָאָמַר** – שמא כוונתו לומר הריני בתענית, שלשון הריני מתפרש גם במובן של אהיה בתענית, וכיון שאין הוכחה לנזירות יותר מאשר לתענית, הרי שאלו ידים שאינן מוכיחות, ובאופן כזה אין הנדר חל לשיטת שמואל לעיל (ה:) שידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים.

מתרצת הגמרא, **אָמַר שְׁמוּאֵל**, במשנה מדובר **כְּשֶׁהָיָה נָזִיר עוֹבֵר לְפָנָיו** בשעה שאמר הריני, שבאופן כזה יש הוכחה שנתכוין לנזירות. (**עָלַי בְּקָרְבָּן**).

ממשיכה הגמרא לשאול, מדוע האומר כנדרי רשעים **הֵימְנוּ** הוא **בְּשָׁבוּעָה** להיאסר באכילת הכבר, **דִּלְמָא** – אולי מה שאמר **הֵימְנוּ, דַּאֲכִילְנָא קָאָמַר** – כוונתו לישבע שיאכל את הכבר. וכיון שאפשר לפרש את דבריו בשני אופנים, אף אחד מהם לא חל, שהרי זה בכלל יד שאינה מוכיחה.

מתרצת הגמרא, **אָמַר רָבָא**, במשנה מדובר **דְּאָמַר** הנודר מפורש **הֵימְנוּ שֶׁלֹּא אוֹכַל**.

מקשה הגמרא, **אִי הָכִי** – אם כך שאמר מפורש שלא יאכל, פשיטא שנאסר באכילת הכבר, **וַאֲמַאי לֵימְרָא** – ומה באה המשנה לחדש.

מתרצת הגמרא, יש חידוש במשנה, **מַהוּ דְּתֵימָא** – היה לך מקום לומר שלא חלה השבועה, **הָא לֹא מַפֵּיק שְׁבוּעָה מַפּוּמֵיהּ** –שהרי לא הוציא הנשבע מפיו את המילה 'שבועה', ובלי מילת 'שבועה' אין השבועה חלה, **קָא מַשְׁמַע לָן הָדֵין** – לכך משמיעה זאת המשנה, שאף על פי שלא הזכיר 'שבועה', חלה השבועה מדין יד. שנינו בסיפא של המשנה, **בְּנִדְרֵי בְּשֵׁרִים לֹא אָמַר כְּלוּם בְּנִדְבוֹתָם נָדַר** וְכוּ' בנזיר ובקרבן:

מבואר במשנה שיש הבדל בין נדר לנדבה, שדרך כשרים לנדוב ולא לידור. מקשה הגמרא, **מַאן תָּנָא** – מי הוא התנא **דְּשָׁאנֵי לֵיהּ בֵּין נֶדֶר לִנְדָבָה** – הסובר שיש חילוק בין הנודרים לנודבים, **לֵימָא** – האם נאמר שמשנתינו אינה **לֹא כשיטת רַבִּי מֵאִיר, וְלֹא כשיטת רַבִּי יְהוּדָה.**

דְּתַנְיָא – ששנינו בברייתא על הנאמר בקהלת (ה ג–ד) 'אֵת אֲשֶׁר תִּדֹּר שַׁלֵּם, **טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדֹּר, וְגוֹ' מְשַׁתְּדוֹר וְלֹא תְשַׁלֵּם**', שבפסוקים אלו מובאים שלשה אופנים, האחד הנודר ומשלם את נדרו, השני שאינו נודר כלל, השלישי הנודר ואינו משלם.

והנה הפסוק משבח את האופן השני, כמו שאמר 'טוב אשר לא תידור'. אלא שיש להסתפק האם כוונת הפסוק שאופן זה הוא העדיף מכולם, או רק מזה השלישי הנודר ואינו משלם.

ונאמר על כך בברייתא, **טוֹב מָזֶּה** שנודר ואינו משלם, **וְאַף מָזֶּה** שנודר ומשלם, הוא זה **שֶׁאֵינוֹ נוֹדֵר כָּל עִיקָּר**. משום שהנודר ומשלם מאחר שרגיל בכך עלול פעם לשכוח ולא לשלם. זו **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר**. ופירוש הפסוקים לדבריו הוא כך, את אשר תידור יש לשלם, ולכן טוב שלא תידור, שמא תידור ולא תשלם.

וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, טוֹב מָזֶּה שנודר ואינו משלם, **וְאַף מָזֶּה** שאינו נודר כלל, הוא הנוֹדֵר **וּמְשַׁלֵּם**. ופירוש הפסוקים לדבריו הוא כך, את אשר תידר שלם, זו היא מידה משובחת בדיבורו ומשלם. וזולת זה טוב שלא תידור משתידור ולא תשלם, שאין חפץ בכסילים (קהלת שם) הנודרים נדרים רבים וחושבים בליבם כי מצוה היא להם, ואין נותנים דעתם אולי לא תמצא ידם לשלם.

מכל מקום נמצאנו למדים מברייתא זו, שהן לרבי מאיר והן לרבי יהודה שנחלקו מה היא המידה המשובחת, לדברי שניהם אין הבדל בין נדר לנדבה, שלפי רבי מאיר גם נדבה שהיא אחת מאופני הנדר אינה משובחת. ואילו לרבי יהודה גם הנודר משובח. וזה שלא כשיטת התנא במשנתינו הסובר שיש לחלק בין נדר לנדבה, כפי שאמר שהכשרים נודבים ואינם נודרים.

מתרצת הגמרא, **אֲפִילּוּ תֵּימָא** [–אפילו תאמר] שהמשנה היא כדברי **רַבִּי מֵאִיר** הסובר שעדיף לא לידור כלל,

כִּי קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר שמשום חשש תקלה אינו טוב לידור, זה בְּנֶדֶר – שאמר הנודר 'הרי עלי להביא קרבן', שכן אפילו לאחר שיפריש בהמה לנדרו, אם אבדה או מתה חייב להביא אחרת תחתיה, ונמצא שהחשש לתקלה אינו צד רחוק, ועל כן אמר לא לידור. אבל בִּנְדָבָה – שאמר על בהמה מסויימת 'הרי זו קרבן', ואם אבדה או מתה אינו מביא אחרת תחתיה, וחשש לתקלה בה הוא צד רחוק, לֹא קָאָמַר – על זה לא אמר רבי מאיר שאין טוב לידור, וגם לדבריו כשרים נודבים. ומשנתינו היא כשיטת רבי מאיר, ולכן נאמר בה שאם אמר כנדרי כשרים לא אמר כלום, אבל כנדבותם נדר וכו'.

מקשה הגמרא, וְהָא קָתָנֵי – והלא שנינו במשנה כִּנְדָבוֹתָם, 'נָזִיר' בְּנָזִיר וּבְקָרְבָּן, הרי שהמשנה מפרשת שנדבת הכשרים גם היא על ידי נדר, וכיצד ניתן להעמיד את המשנה כרבי מאיר הסובר שאין הנדר מידה משובחת, וממילא אינה דרך ראויה לכשרים. מתרצת הגמרא, תָּנֵי 'נָדָב' בְּנָזִיר וּבְקָרְבָּן – לשון המשנה 'נדר' טעון תיקון, והגירסא 'נדב' בנזיר ובקרבן, וממילא מתפרשת המשנה כשיטת רבי מאיר.

הגמרא מבררת מה החילוק בין נדר לנדבה:

שואלת הגמרא, מַאי שְׁנָא נוֹדֵר דְּלֹא – שאין רגילים הכשרים להיות נודרים קרבן לדעת רבי מאיר, כי יש חשש דִּילְמָא אָתֵי בָּהּ – שמא על ידי נדרו יבא לִידֵי תַּקָּלָה, שיאחר מלקיים נדרו עד שיעבור שלש רגלים ויעבור על בל תאחר, בִּנְדָבָה נַמִּי לֹא יהיו רגילים וימנעו עצמם ממנה, שהרי גם בה יש אותו חשש דִּילְמָא אָתֵי בָּהּ – על ידי הנדבה לִידֵי תַּקָּלָה, שיאחר מלהביאה לבית המקדש עד שיעבור שלש רגלים ויעבור על בל תאחר.

מתרצת הגמרא, שיש אפשרות לנדבה שהחשש לתקלה בה רחוק ביותר, כְּהִלֵּל חָזֶק – כמו שהיה עושה הלל הזקן. דְּתַנְיָא –ששנינו בברייתא, אָמְרוּ עַל הִילֵּל הַזָּקֵן שֶׁלֹּא מָעַל אָדָם בְּעוֹלָתוֹ כָּל יָמָיו – שאף פעם לא נכשל אדם באיסור מעילה, בקרבן עולה שהלל הקדיש. וכיצד היה עושה, היה הלל מְבִיאָהּ – את הבהמה כְּשֶׁהִיא עדיין חוּלִּין לָעֲזָרָה – לפתח העזרה, וּמַקְדִּישָׁהּ בפתח וְסוֹמֵךְ עָלֶיהָ את ידיו וְשׁוֹחֲטָהּ, כך שמתוך הזמן הקצר שבין ההקדשה לשחיטה לא היתה אפשרות למעול בה. ומשנתינו שאמרה שבכנדבת כשרים עלי נדב בקרבן, גם כן כוונתה על אחד העומד בפתח העזרה ואומר כן על בהמה שהיתה שם לפניו, שזהו האופן שנוהגים בו הכשרים שכאמור אין בו חשש לתקלה, ועל כן חל נדרו.

מבררת הגמרא כיצד שייך בנזירות נדבה:

מקשה הגמרא, הָנִיחָא נְדָבָה דְּקָרְבָּנוֹת – זה מובן כיצד שייך נדבת כשרים בקרבן, והיינו שעושים כהלל, אבל נְדָבָה דִּנְזִירוּת [–אצל נזירות] שמבואר במשנה שדרך כשרים לנדוב נזירות, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר – כיצד כשרים נודבים נזירות, הרי יש בזה חשש תקלה, שיעבור על איסורי נזירות.

מתרצת הגמרא, (סָבַר לָהּ) שייך אופן של נדבה בקבלת נזירות, כְּשִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק – כמו המעשה בנזיר שפגש שמעון הצדיק. דְּתַנְיָא אָמַר (רַבִּי) שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק, מִימַי לֹא אֲכַלְתִּי אָשָׁם נָזִיר טָמֵא, דהיינו שאם אירע שנזיר נטמא במת, ממתין שבעה ימים ומטהר עצמו, ומביא קרבן אשם, וחוזר למנות את כל מנין ימי הנזירות שקיבל על עצמו מחדש. ואמר שמעון הצדיק על עצמו, שלא אכל מימיו אשם נזיר שנטמא, אֶלָּא אשם אֶחָד, שֶׁפַּעַם אַחַת בָּא אָדָם אֶחָד נָזִיר מִן הָדָּרוֹם, שהביא אשם נזיר טמא, וּרְאִיתִיו שֶׁהוּא יָפֶה עֵינַיִם וְטוֹב רוֹאִי – יפה מראה, וְקִווּצוֹתָיו –שערות ראשו סְדוּרוֹת לוֹ תַּלְתַּלִּים – מלשון תלויים. אָמַרְתִּי לוֹ, בְּנִי מָה רָאִיתָ לְהַשְׁחִית אֶת שֵׂעָרְךָ זֶה הַנָּאֶה – למה קבלת עליך נזירות שבסופה תצטרך לגלח את שערותיך. אָמַר לִי, רוֹעֶה הָיִיתִי לְאִבִּי של אַבָּא בְּעִירִי, ופעם אחת הָלַכְתִּי לְמַלְּאוֹת מַיִם מִן הַמַּעְיָן להשקות את העדר, וְנִסְתַּכַּלְתִּי בַּבֶּבְיוֹאָה שֶׁלִּי – בדמות קלסתר פני הנאה שנשתקף במי המעין, וּפָחַז עָלַי יִצְרִי – ומיהר יצרי הרע לבא, וּבִקֵּשׁ לפתותי לילך אחר מראה עיני, ולהיות רדוף אחר התאוות, ועל ידי כך לְטַוְּרֵנִי מִן הָעוֹלָם – שאאבד חלקי שבעולם הבא, אָמַרְתִּי לוֹ – ליצרי, ולשון מליצה הוא, וכלומר דברתי אל ליבי ואמרתי לעצמי, רָשָׁע לָמָּה אַתָּה מִתְנָאֶה בְּעוֹלָם שָׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ, שאין להתגאות לפני ברוך שאמר והיה העולם, לפי צורה ותבנית שחפץ, והכל שלו הוא. ועוד מה לך להתגאות בדבר שלא ישאר קיים אצלך, שאינך מתגאה אלא בְּמִי – בגוף האבד שֶׁהוּא עָתִיד לִהְיוֹת אחר המיתה, של רִמָּה וְשל תּוֹלָעָה, הֲעֲבוֹדָה – לשון שבועה, שֶׁאֲנִי נִלְחָץ לַשָּׁמַיִם – שאקבל עלי נזירות ותהיה התגלחת שבגמר הנזירות לשם שמים. מסיים שמעון הצדיק, מִיָּד כששמעתי ממנו כך, עָמַדְתִּי וְנָשַׁקְתִּיו עַל רֹאשׁוֹ, אָמַרְתִּי לוֹ בְּנִי כָּמוֹךָ יִרְבּוּ נוֹזְרֵי נְזִירוּת בְּיִשְׂרָאֵל –שכל מקבלי נזירות יקבלוה לשם שמים כמותך, עָלֶיךָ הַכָּתוּב אוֹמֵר 'אִישׁ כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַה'' שהפסוק באמרו 'להזיר לה'', כוונתו לאיש הנודר נזירות כמוך, שהיא לשם שמים. ולכן אכל מקרבנותיו, שנזירות כזו נחשבת לנדבה ואין לחוש בה לתקלה. ומשנתינו שאמרה כנדבת כשרים נדב בנזיר, כוונתה לנזירות כזו.

מבררת הגמרא מדוע שמעון הצדיק לא אכל אשם נזיר טמא:

מַתְקִיף לָהּ רַבִּי מַנִּי – הקשה על דברי הברייתא, מַאי שְׁנָא [–מה נשתנה] אָשָׁם נָזִיר טָמֵא דְּלֹא אָכַל שמעון הצדיק, מן הסתם הטעם הוא, משום דְּאָתֵי עַל חַטָּא – שהוא בא מחמת חטא, וגנאי לאדם חשוב לאכול דבר הקרב משום חטא. ואם כן קשה למה נהג כן דוקא באשם נזיר טמא, הלא מטעם זה כָּל אַשָּׁמוֹת נַמִּי לֹא לֵיכוֹל – משאר אשמות גם לא היה לו לאכול, דְּעַל חַטָּא אָתוּ – שמשום חטא הם באים, ומדוע נמנע רק מאשם נזיר טמא.

מתרצת הגמרא, אָמַר לֵיהּ רַבִּי יוֹנָה לרבי מני, טעמו של שמעון הצדיק לא לאכול אשם נזיר טמא, אינו משום שבא על חטא, אלא הַיְינוּ מַעֲמָא – הטעם הוא, שסתם נודרי נזירות כְּשֶׁהֵן תּוֹהִין נוֹזְרִין – כשהם מתחרטים על מעשיהן הרעים נודרים נזירות, וזאת כדי שיתכפר עוונם, וּכְשֶׁהֵן מְטַמְּאִין – וכשאירע שנטמאו באמצע ימי הנזירות במת, וְרִבִּין עֲלֵיהֶן יְמֵי נְזִירוּת, ומתוך כך מתרבים להם ימי נזירות יותר ממה שקבלו בתחילה, כי הימים שקדמו לטומאה נופלים, וחייבים לחזור ולמנות מחדש את כל ימי הנזירות שקבלו עליהם, ולכן מִתְחָרְטִין בָּהֶן – על עצם הדבר שקבלו על עצמם נזירות, וְנִמְצְאוּ מְבִיאִין חוּלִּין לָעֲזָרָה, כיון שמתחרטים על נזירותם, קרבנותיהם הם כעין חולין בעזרה, לפי שאין מקריבים אותם מרצון הלב, ולכן נמנע שמעון הצדיק לאכול קרבנות נזיר טמא.

מקשה הגמרא על רבי יונה, אִי הָכִי – אם כך, אֲפִילּוּ נָזִיר טָהוֹר נַמִּי – אפילו מן הקרבנות שמביא הנזיר הטהור בגמר ימי נזירותו היה לשמעון הצדיק להמנע מאכילתם, שמא בתוך ימי הנזירות התחרט הנזיר על קבלת הנזירות, ונמצא שהקרבנות של עכשיו הם כעין חולין בעזרה.

מתרצת הגמרא, נָזִיר טָהוֹר לֹא – אין לחוש שיתחרט באמצע ימי הנזירות, דְּאָמוּדֵי אֲמִיד נַפְשֵׁיהּ דְּיָכֵיל לְנַדּוֹר – לפי שקודם שקיבל על עצמו נזירות מן הסתם אמד את עצמו כמה ימי נזירות באפשרותו לקבל, ורק לאחר שמשער בדעתו שיכול לעמוד בכך נודר, ועל כן אין לחוש שהתחרט באמצע, וקרבנותיו רצויים. אבל נזיר טמא שמתווספים עליו ימי נזירות כאמור לעיל, יש לחוש שמתוך כך יתחרט על עצם קבלת הנזירות, ולכן אין קרבנותיו רצויים.

הגמרא חוזרת לתחילת הענין לברר מי הוא התנא של המשנה הסובר שיש חילוק בין הנודרים למתנדבים, ומביאה אופן נוסף לתרץ שאלה זאת:

וְאֵיבָעֵית אֵימָא – ואם תרצה אמור,